

SEJARAH DINAR EMAS DAN KRONOLOGI PERTUKARAN MATA WANG DUNIA

Oleh:
Salmy Edawati binti Yaacob*

Abstrak

Ukuran nilai tukaran wang dalam emas dan perak telah menstabilkan sistem kewangan dunia dalam sejarah manusia sehinggalah ia digantikan oleh wang kertas. Penggunaan emas dan perak (dinar dan dirham) telah diguna pakai oleh nabi Muhammad s.a.w dan diteruskan oleh para sahabat dan dinasti Islam seterusnya. Emas sebagai bahan di dalam emas dan perak sebagai bahan dalam perak sangat dicadangkan untuk digunakan sebagai satu satunya medium pertukaran pada masa itu. Tukaran mata wang Islam (dinar dan dirham) sendiri dahulunya adalah mata wang yang unggul dan berkuasa di dunia. Justeru, artikel ini akan mendedahkan sejarah dinar emas dan menghuraikan kronologi perkembangan tukaran wang dunia bermula dari penggunaan dinar emas hinggalah ianya digantikan oleh wang kertas.

Kata kunci: Dinar Emas, Tukaran Mata Wang Dunia, Wang Kertas.

Abstract

Currency values measured in gold and silver stabilized the world monetary system in mankind's history until it was abandoned by paper money. The use of gold and silver (dinar and dirham) was practiced by Prophet Muhammad s.a.w and continued by his companions and the next dynasties of Islam. Gold as the substance of dinar and silver as the substance of dirham were recommended to be used as the only medium of exchange at the time. The Islamic currency (dinar and dirham) itself was one of the great currencies and powers in the world. Therefore, this article exposes the historical of gold dinar and also reveals the chronology of world currency development from using gold as money until it was superceded by paper money.

Keywords: Gold Dinar, World Currency, Paper Money

* Salmy Edawati binti Yaacob, adalah pensyarah di Jabatan Syariah, Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Pendahuluan

Penggunaan dinar emas di Malaysia semakin mendapat sambutan selepas isu ini dibincangkan secara meluas selepas krisis kejatuhan mata wang Asia pada tahun 1998. Dinar emas dan dirham perak telah diamalkan secara berkesan pada zaman Rasulullah s.a.w sehingga zaman Bani ‘Uthmaniah. Manakala, sejarah kewangan dunia juga telah membuktikan bahawa emas digunakan sebagai mata wang tunggal bermula tahun 1870 sehingga 1914. Selepas itu mata wang emas masih dikekalkan dan digunakan bersama wang kertas sehingga tahun 1973, di mana penggunaannya dimansuhkan sama sekali dan sekaligus digantikan dengan wang kertas semata-mata. Di sinilah kita melihat pelbagai masalah timbul akibat mata wang dunia diapungkan tanpa diikat atau ditambah dengan nilai emas. Maka, tidak hairanlah sekiranya isu penggunaan semula emas cuba dibincangkan semula oleh ahli ekonomi dunia kerana emas pernah menjadi mata wang terunggul dan berkuasa suatu masa dahulu.

Sejarah Dinar¹ Emas

Perkataan dinar menurut Kamus Dewan membawa maksud mata wang emas.² Ia merupakan mata wang terawal yang digunakan oleh orang Arab Mekkah dan Madinah pada abad keenam dan ketujuh Masihi. Mata wang³ ini merupakan syiling emas dan perak yang telah dikeluarkan dan digunakan di wilayah-wilayah Empayar Byzantium dan Empayar Sasan. Gambar rajah 1 menunjukkan syiling-syiling emas terawal yang digunakan di Mekah sebelum kedatangan Islam.

¹ Dinar merupakan satu unit mata wang syiling yang ditempa oleh orang Islam dan diguna pakai sejak zaman permulaan Islam. Unit-unit mata wang syiling lain yang diguna pakai ialah dirham dan *fals* (kata jamak *fulūs*). Dinar diperbuat daripada emas, dirham daripada perak dan *fals* daripada tembaga. Ketiga-tiga perkataan ini berasal daripada bahasa Arab. Dinar berasal daripada *denarius* dalam bahasa Greek dan Latin, dan mungkin juga dalam bahasa Parsi yang diambil daripada bahasa Aramaic, yang memberi erti unit mata wang emas atau perak yang digunakan oleh orang Roman. Sila lihat Anwar Zainal Abidin (2002), *op.cit.*, h. 1.

² Syeikh Othman bin Syeikh Salim, *et. al.* (2000), *op.cit.*, h. 306.

³ Mata wang emas Byzantium yang dipanggil *solidus* dan mata wang perak Sasan yang dipanggil *drachm* terus diguna pakai walaupun setelah pemerintahan Islam bangkit di Madinah. Orang Arab sebelum Islam mengenali syiling emas Byzantium sebagai Dinar (daripada perkataan *denarius* Roman) dan syiling perak Sasan sebagai dirham. Panggilan-panggilan ini kekal selepas Islam. Orang Islam juga terus menggunakan syiling gangsa tempatan Byzantium. Lihat Amat @ Anwar Hj. Zainal Abidin (2002), *op.cit.*, hh. 1 - 5.

Gambar rajah 1: Syiling Emas Terawal Di Mekah

Denar, syiling emas Roman yang pertama diperkenalkan pada tahun 211

Mata wang emas Byzantium yang dipanggil *solidus* digunakan pada tahun 527 sehingga 565

Sumber: "History of the Gold Dinar and its Philosophy", (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, pada 30 Julai 2002.)

Mengikut sejarah Islam, Rasulullah s.a.w tidak pernah cuba menempa mata wang yang baru bagi kegunaan negara Islam, malah sebaliknya baginda memperakukan penggunaan mata wang yang sedia ada tanpa sebarang perubahan. Keadaan sedemikian berterusan sehingga ke zaman Khalifah Abu Bakar dan sebahagian daripada zaman Khalifah Umar al-Khattab. Akan tetapi, Umar dilaporkan telah menempa syiling perak (*dirham*) mengikut acuan Sasan.⁴

Khalifah Umar juga memperkenalkan piawaian menurut berat yang dikenali sebagai Piawaian Khalifah Umar Al-Khattab r.a.⁵ Piawaian tersebut menentukan 10 *dirham* bersamaan dengan 7 *dinar*. Setiap *dinar* mestilah mempunyai 4.25 gram emas dan setiap *dirham* pula mengandungi 3 gram perak.

⁴ Iaitu dengan sedikit perubahan dengan memasukan ungkapan *Alhamdulillah/Muhammad Rasulullah/La ilā ha illallāhuwahdah*' pada mata wang yang baru ditempa di samping mengekalkan gambar maharaja Sasan di bahagian hadapan dan tempat penyembahan api di bahagian belakang.

⁵ Piawaian Umar : 1 *'uqiyyah* = 40 *dirham*
1 *dirham* = 6 *daniq*
1 *dinar* = 20 *qirath*
1 *dinar* = 1 *misqāl*
10 *dirham* = 7 *dinar*

Lihat Adel Allouche (1994), *Mamluk Economics*, Salt Lake City: University of Utah Press.

Manakala pada zaman Khalifah Uthman al-Affan pula sedikit perubahan dibuat pada syiling dirham acuan Sasan iaitu dengan menambahkan perkataan 'Allahu Akbar'.⁶ Gambar rajah 2 menunjukkan bentuk syiling perak (dirham) mengikut acuan Sasan.

Gambar rajah 2: Syiling Perak (Dirham) Mengikut Acuan Sasan

Dirham Pertama Mengikut Acuan
Sassan dari Yazdgerd III
652 – 660 (Khalifah 'Uthmān)
Syiling ini terdapat ukiran "Bismillahi"

Syiling Perak Sasan (Asal)
590 – 627

Sumber: Hakimi Ibrahim (2004), "History of the Gold Dinar and its Philosophy", (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, pada 30 Julai 2002.)

Kemuncak usaha menempa mata wang dengan jati diri Islam yang tersendiri berlaku pada zaman Khalifah Abd al-Malik bin Marwan.⁷ Usaha-usaha mengubah mata wang tidak hanya terbatas kepada menambah perkataan atau ungkapan yang bersifat Islami, malah meliputi tindakan menghilangkan lambang-lambang tidak Islami dan dalam sesetengah hal menggantikannya dengan lambang-lambang lain. Sejak tahun 72 Hijrah umpamanya, teraan salib yang terdapat pada mahkota atau topi besi maharaja Byzantium dalam dinar telah dibuang. Begitu juga teraan salib yang lain, sama ada pada bahagian hadapan atau belakang syiling. Gambar rajah 3 menunjukkan bentuk dinar emas yang digunakan pada kurun ke-8 sehingga kurun ke-11.

⁶ Amat @ Anwar Hj. Zainal Abidin (2002), *op.cit.*, hh. 3 – 6.

⁷ Abdul Malik bin Marwan memerintah dari tahun 65 Hijrah sehingga 86 Hijrah. Lihat Amat @ Anwar Hj. Zainal Abidin (2002), *op.cit.*, hh. 3 – 6.

Gambar rajah 3: Dinar Emas Yang Digunakan Dalam Kurun ke-8 sehingga Kurun ke-11

Dinar Emas pada zaman pemerintahan Khalifah Hisyam Ibn Abdul Malik pada tahun 723

Dinar Emas pada tahun 1041-1051

Sumber: Hakimi Ibrahim (2004), "History of the Gold Dinar and its Philosophy", (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, pada 30 Julai 2002.)

Gambar rajah 4: Dinar Emas Terakhir Umat Islam

Turki 1923
Zaman Kejatuhan Khalifah Uthmāniah 1924

Sumber: Hakimi Ibrahim (2004), "History of the Gold Dinar and its Philosophy", (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, pada 30 Julai 2002.)

Secara umumnya penggunaan syiling emas dan perak sebagai mata wang umat Islam berterusan sehinggalah berakhirnya kerajaan Islam di Turki. Dinar dan dirham telah digunakan dalam urusan perniagaan, menabung dan juga untuk membayar zakat. Gambar rajah 4 menunjukkan bentuk dinar emas yang terakhir telah digunakan oleh umat Islam pada zaman Khalifah Uthmaniah, Turki.

Umat Islam mestilah menggunakan emas dan perak sebagai piawai mata wang mereka dan bukannya mata wang palsu yang kini berleluasa. Mata wang-mata wang itu terikat dengan dolar Amerika dan membantu penguasaan dan kawalan Amerika. Salah satu tugas negara Islam ialah mewujudkan mata wang yang bersandarkan kepada emas dan perak sebagaimana yang dilakukan oleh Rasulullah s.a.w dan khalifah-khalifah selepasnya.

Imam Malik r.a. telah menjelaskan bahawa wang ialah apa-apa barangan yang lazimnya diterima pakai sebagai bahan tukaran. Menurut sejarah Islam tiada barangan yang boleh dipaksa menjadi wang kerana manusia bebas menggunakan apa sahaja barangan sebagai tukaran. Wang kertas seperti dolar Amerika sebenarnya bukan barangan lazim yang ketara malahan nilainya dipaksa oleh kuasa pasaran. Barangan lain pun dinilai mengikut berat kertas dan bukan menurut nilai nombor yang tertera di atasnya.⁸

Islam telah menetapkan hukum syarak berkenaan dengan emas dan perak dan mengkategorikan kedua-duanya sebagai mata wang, harga untuk pelbagai barangan dan upah/gaji untuk kerja yang dilakukan. Islam mengharamkan pembolotan/penyorokan emas dan perak serta menetapkan undang-undang yang tetap dan tidak berubah. Islam menetapkan zakat ke atas emas dan perak serta menetapkan struktur cukai ke atas dinar emas dan dirham perak. Begitu juga apabila Islam menetapkan *diyath* atau bayaran kerana menyebabkan kematian, Islam menetapkan bahawa pembayaran itu berdasarkan kepada mata wang yang ditetapkan jumlahnya dalam emas iaitu seribu dinar dan jumlah dalam perak ialah dua belas ribu dirham. Apabila Islam menetapkan hukuman kerana mencuri iaitu memotong tangan pencuri, ia menetapkan jumlah minimum untuk menjatuhkan hukuman potong tangan ialah jumlah yang dicuri melebihi satu per empat dinar emas atau tiga dirham perak. Begitu juga apabila

⁸ Hakimi Ibrahim, 'Mata Wang Islam – Bila Lagi?', *Utusan Malaysia*, 22 Januari 1999.

Islam menetapkan peraturan-peraturan tentang pertukaran yang melibatkan mata wang, ia mentakrifkannya dalam bentuk emas dan perak.⁹

Sejarah Perlombongan Emas di Dunia

Logam emas merupakan logam yang ke 75 banyak di dalam perut bumi.¹⁰ Ia terbentuk dalam batuan *kuarza* dan *sendiment*. Emas biasanya ditemui bersama perak. Aloi emas dan perak yang terbentuk semula jadi dipanggil *electrum*.¹¹ Di Mesir kira-kira 4000 tahun sebelum Masihi, beberapa orang kanak-kanak terjumpa batu yang berkilat seperti ‘*nugget* kuning’ di dalam anak sungai.¹² ‘*Nugget* kuning’ tersebut ini dijumpai di antara Sungai Nil dan Laut Merah. Menurut ahli sejarah, itu adalah emas pertama yang telah dijumpai di dunia. Sejak itu emas mula dilombong sehingga ke hari ini iaitu lebih kurang 6000 tahun emas dilombong dan dikeluarkan dari perut bumi. Keseluruhan jumlah tersebut dianggarkan kira-kira 132,000 ton (Isipadu ton = 19 X 19 X 19 meter padu).¹³

Emas wujud 5 hingga 250/100 juta bahagian laut. Jika dikira mengikut kuantiti air laut seluruh dunia, kira-kira terdapat 9 bilion tan emas. Ini bersamaan dengan RM 270 trilion (RM 270,000,000,000,000.00). Setiap tahun dunia menghasilkan kira-kira 2300 ton daripada Afrika Selatan (610 tan), Amerika Syarikat (320 tan), Australia (240 tan), Rusia (200 tan), dan Kanada (170 tan). Lapan puluh peratus emas dunia dihasilkan daripada Afrika Selatan, Amerika Syarikat, Rusia, Australia, Kanada, China dan Brazil.¹⁴ Manakala di Malaysia,¹⁵ emas dilombong sejak 2000 tahun dahulu dan tempat yang paling banyak dilombong ialah di Penjom, Pahang dengan 3 ton setahun. Malaysia hanya memperuntukkan 100 ton untuk membuat barang kemas berbanding permintaan dunia terhadap barang kemas iaitu sebanyak 2,240 ton.¹⁶

⁹ Ibrahim Sallehudin, “Ekonomi Islam Piawai (Standard) Emas”, *Koleksi Diskusi Isnet*, Julai 1998.

¹⁰ Mohd Isa Abdul Hamid (2002), “Emas: Sejarah dan Pengenalan” (Kertas Kerja *Seminar Kenali Emas* di Institut Penyelidikan dan Perundingan *YPEIM*, 29 Oktober 2002), hh. 1 - 2.

¹¹ Abdul Shukor Anuar (2002), “Emas: Sejarah dan Pengenalan” (Kertas Kerja *Seminar Kenali Emas* di Institut Penyelidikan dan Perundingan *YPEIM*, 29 Oktober 2002), h. 1.

¹² “Research Gold: A Brief History of Gold – Part 1”, *Only Gold*, <http://www.onlygold.com>, 1 Mei 2004.

¹³ Mohd Isa Abdul Hamid (2002), *op.cit.*, h. 3.

¹⁴ Mohd Isa Abdul Hamid (2002), *op.cit.*, h. 3.

¹⁵ Tempat-tempat perlombongan emas di Malaysia ialah Mamut, Sabah (1.5 ton/setahun), Lubuk Mandi Terengganu (600kg/ setahun), Bau, Serawak (460kg/ setahun), Bukit Koman, Pahang (1.3 ton/ setahun) dan Penjom, Pahang (3 ton setahun). Lihat Mohd Isa Abdul Hamid (2002), *op.cit.*, h. 4.

¹⁶ Mohd Isa Abdul Hamid (2002), *op.cit.*, hh. 4 - 5.

Perkembangan Mata Wang di Malaysia

Perkembangan mata wang di kebanyakan negara di Kepulauan Melayu berkait rapat dengan aktiviti-aktiviti perdagangannya. Pengenalan mata wang yang standard berpunca dari perlunya menyelesaikan masalah-masalah yang sering dihadapi dalam sistem perdagangan tukar barang. Di samping itu juga, pengaruh perdagangan dalam negeri dan antarabangsa telah membawa kepada perkembangan wang di dalam negara.

Usaha-usaha untuk memudahkan aktiviti perdagangan ini akhirnya membawa kepada lebih banyak mata wang teredar kerana ianya menggalakkan perdagangan yang aktif dan seterusnya meningkatkan permintaan untuk pengeluaran wang. Mata wang awal yang digunakan adalah kulit siput geweng iaitu sejak abad ke-3 Masihi. Nilainya berdasarkan saiz dan jenis siput. Penduduk tempatan juga menggunakan kulit siput gerus¹⁷ yang diimport dari Pulau Maldiv dan Borneo. Mata wang jenis dinar juga antara mata wang terawal yang ditemui di Kelantan, bertarikh 1181 Masihi. Gambar rajah 5 menunjukkan bentuk dinar yang terawal di Kelantan.

¹⁷ Kulit siput gerus melambangkan satu unit ukuran, kadangkala dipotong di bahagian belakangnya atau ditebuk dengan satu lubang bagi memudahkannya diikat sebanyak mungkin bagi tujuan gandaan nilai pertukarannya. Nilai yang tinggi diberikan kepada siput yang lebih besar atau dari jenis yang berlainan, dan kadangkala dilekatkan menjadi sepasang. Nilai sebenar yang diberikan kepada siput gerus di Semenanjung Tanah Melayu adalah tidak diketahui, akan tetapi mengikut Lacouperie dalam *Catalogue of Chinese Coins*, kulit siput yang digunakan oleh masyarakat China zaman itu mempunyai nilai 200 kali ganda dari satu unit asas. Penerimaan kulit siput ini berkemungkinan berasal daripada penggunaannya yang meluas sebagai perhiasan peribadi, tangkal dan azimat untuk menambahkan kesuburan zuriat dan menentukan kelahiran yang selamat. Biasanya kulit siput gerus digunakan bersama-sama habuk emas dan perak oleh pedagang-pedagang pada masa itu. Kulit siput gerus juga telah digunakan di Kedah sebagai mata wang sejak kurun ke-8 sehingga kurun ke-15 sebagai mata wang pecahan kecil yang diperlukan dalam perdagangan. Lihat Bank Negara Malaysia (1989), *Warisan Mata Wang Kedah dan Perlis*. Kuala Lumpur: Bank Negara Malaysia, h. 22.

Gambar rajah 5: Dinar di Kelantan

Dinar Matahari Kelantan-Pattani pada kurun ke-8

Kupang Kelantan dan Pattani tahun 1500-1700

Kijang Emas Kelantan Kurun ke-14

Sumber: Hakimi Ibrahim (2004), “History of the Gold Dinar and its Philosophy”, (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, pada 30 Julai 2002)

Mulai kurun ke-8 pedagang-pedagang dari China memperkenalkan wang tembaga dengan banyaknya ke negeri-negeri Tanah Melayu, yang menjadi mata wang utama dan kadangkala merupakan mata wang¹⁸ tunggal bagi kebanyakan negeri di Kepulauan Timur.

Bagi negeri-negeri kawasan tengah Semenanjung Tanah Melayu pula, mata wang terawal adalah berbentuk ketul-ketul jongsong timah yang mempunyai berat dan ketulenan yang setara. Saudagar-saudagar asing di Melaka menggunakan jongsong-jongsong timah di samping emas urai, batang-batang perak sebagai duit. Rakyat jelata pula menggunakan siput gerus, padi/beras, dan biji saga dalam urusan niaga di pasar-pasar. Walau bagaimanapun, jongsong timah sangat terkenal pada zaman

¹⁸ Duit syiling tempatan Negeri-Negeri Melayu yang pertama adalah berasal dari wang tembaga ini. Orang-orang China telah mengeksport wang tunai tembaga dengan banyaknya ke Kepulauan Timur, umpamanya Tanah Melayu, Borneo, Sumatera, Jawa, Celebes dan lain-lain lagi. Syiling ini juga diterima dengan meluas di Kedah dalam perdagangannya selama lapan ratus tahun (dari kurun ke-8 hingga kurun ke-15). Oleh kerana saiz syiling tembaga ini kecil dan berlubang di tengah untuk diikat maka, secara beransur-ansur ianya menggantikan kulit siput gerus yang menjadi media utama untuk pertukaran kecil. Apabila timbul masalah monsun dan kekurangan kapal-kapal untuk membawa barang dagangan, kekurangan duit tembaga telah menyebabkan penghulu-penghulu dan pedagang-pedagang tempatan membuat duit tiruan untuk keperluan mereka. Ia kemudiannya berkembang menjadi duit syiling tempatan yang tulen di Pantai Timur Tanah Melayu. Lihat Bank Negara Malaysia (1989), *The Currency Legacy*, *op.cit.*, h. 25.

kegemilangan Kerajaan Melaka dan duit syiling timah Melayu pertama¹⁹ dikeluarkan ialah semasa zaman kegemilangan Kesultanan Melaka kira-kira pada tahun 1445 semasa pemerintahan Sultan Muzaffar Shah (1445-1459).²⁰ Pada masa yang sama juga, menerusi pengaruh perdagangan antarabangsa dengan pedagang dari China, India dan Asia Barat, penduduk Tanah Melayu juga mula menerima dan menggunakan syiling logam yang dibawa masuk oleh pedagang-pedagang tersebut. Apabila Portugis menakluki Melaka pada tahun 1511, mereka telah membawa masuk syiling perak dan emas. Pada tahun 1580 syiling perak Dolar Sepanyol diperkenalkan ke dalam sistem kewangan untuk peredaran. Manakala pada tahun 1641 selepas Melaka ditakluki oleh Belanda, syiling Belanda pula beredar di Tanah Melayu bagi menambahkan lagi bekalan mata wang.²¹

Perkembangan dan pembangunan ekonomi Tanah Melayu menjadi semakin pesat selepas penemuan bijih timah di Perak pada tahun 1848²² dan tahun 1880.²³ Pihak bank terpaksa menambahkan cawangan mereka agar dapat memenuhi permintaan dan keperluan industri timah dan getah serta pada masa yang sama dapat memenuhi keperluan kewangan penduduk tempatan. Syiling juga mengalami kekurangan apabila ekonomi Tanah Melayu semakin berkembang. Oleh itu, pada akhir kurun ke-19 beberapa buah bank telah diberi kuasa dan hak istimewa untuk mengeluarkan nota bank.

Ordinan VII 1887, telah mewujudkan Lembaga Pesuruhjaya Mata Wang apabila pengeluaran wang dalam negara telah dikeluarkan sewenang-wenangnya tanpa ada satu sistem kawalan. Lembaga tersebut mempunyai kuasa mutlak untuk mengeluarkan nota mata wang dan syiling. Pada tahun 1899, peredaran nota mata wang kerajaan yang pertama telah dimulakan dan dengan mudah diterima oleh penduduk tempatan. Pada tahun 1903, Dolar Selat Perak yang baru pula diedar. Bagi mengatasi kekeliruan yang wujud daripada pelbagai jenis syiling, kerajaan telah mencairkan syiling perak yang lain menjadi bilion²⁴ dan

¹⁹ Ianya merupakan duit-duit syiling yang ringan dan ringkas, diperbuat daripada timah. Di muka hadapan dicop dengan nama sultan yang memerintah manakala di muka sebelah lagi dengan salah satu daripada gelaran Islam baginda. Lihat Bank Negara (1995), *op.cit.*, h. 30.

²⁰ *Ibid.*

²¹ Johnson Peng (1991), *Sistem Kewangan dan Perbankan di Malaysia*. Selangor: Federal Publication Sdn. Bhd., hh. 3 - 4.

²² Bijih timah yang pertama ditemui di daerah Larut, Perak.

²³ Bijih timah yang kedua ditemui di daerah Lumut, Perak.

²⁴ Iaitu mata wang emas atau jongkong emas

dinyahwangkan.²⁵ Selepas tahun 1926, Dolar Selat Perak ditukar kepada Dolar Malaya apabila Lembaga Mata Wang disusun semula dengan penyertaan daripada Negeri-Negeri Melayu

Bersekutu²⁶ dan Negeri-Negeri Melayu Tidak Bersekutu.²⁷ Dalam tahun 1938, satu Suruhanjaya yang dikenali sebagai Lembaga Pesuruhjaya Mata Wang Tanah Melayu telah diwujudkan melalui satu perjanjian tahun 1938 di antara wakil kerajaan-kerajaan berikut.²⁸

- i) Kerajaan-kerajaan Negeri-Negeri Selat, Singapura dan Pulau Pinang
- ii) Kerajaan Negeri-Negeri Melayu Bersekutu
- iii) Kerajaan Negeri-Negeri Melayu Tidak Bersekutu
- iv) Brunei

Perjanjian ini dibuat untuk mengeluarkan mata wang syiling dan kertas yang dipakai bersama oleh kesemua kerajaan-kerajaan yang menandatangani perjanjian tersebut. Mata wang yang diterbitkan akan dikawal dari segi pengeluaran, mutu, kadar pertukaran, bentuk dan reka bentuk mata wang kertas dan syiling, sah laku, penyahlewagon dan lain-lain perkara melibatkan mata wang. Selain itu, Lembaga ini juga menubuhkan Kumpulan Wang Mata Wang Surplus dan lain-lain hal berkaitan. Dalam tahun 1950, satu perjanjian baru telah dibuat antara pihak-pihak berikut:

- i) Kerajaan Persekutuan Tanah Melayu
- ii) Pihak Berkuasa Bagi Tanah-tanah Jajahan Singapura, Sarawak dan Borneo Utara²⁹
- iii) Kerajaan Negera Brunei

²⁵ Dinyahwangkan bermaksud dibuang pengiktirafan sebagai wang, ini bermakna syiling perak yang digunakan sebelum kedatangan Dolar Selat Perak yang baru tidak dikira sebagai mata wang.

²⁶ Negeri-Negeri Melayu Bersekutu atau dikenali dengan Persekutuan tahun 1896 ditubuhkan pada tahun 1896 yang terdiri daripada Perak, Selangor, Negeri Sembilan dan Pahang manakala Kuala Lumpur telah dijadikan pusat pentadbiran persekutuan. Lihat Bank Negara Malaysia (1989), *Warisan Mata Wang Kedah dan Perlis*. Kuala Lumpur: Bank Negara Malaysia.

²⁷ Negeri-Negeri Melayu Tidak Bersekutu terdiri daripada Johor, Kedah, Kelantan, Terengganu dan Perlis, lihat Bank Negara Malaysia (1989), *Warisan Mata Wang Kedah dan Perlis, op.cit.*

²⁸ Hussain Mahmud (1967), *op.cit.*, h. 5.

²⁹ Sekarang dikenali dengan negeri Sabah.

Tujuan perjanjian ini adalah bagi menubuhkan satu Suruhanjaya Mata Wang Bersama. Satu Kumpulan Wang Mata Wang juga diwujudkan. Bidang kuasa dan operasi Suruhanjaya dan Kumpulan ini adalah sama dengan terma-terma perjanjian tahun 1938.³⁰ Pada tahun 1954 pula nota mata wang baru telah dikeluarkan dan diterima sebagai wang di Persekutuan Tanah Melayu, Singapura, Borneo Utara, Sarawak dan Brunei. Persekutuan Tanah Melayu mencapai kemerdekaan pada tahun 1957³¹ dan pada tahun 1959 Singapura diberi status pemerintahan sendiri oleh kerajaan British. Oleh itu, pada tahun 1960 satu perjanjian mata wang yang baru diwujudkan untuk memenuhi keperluan negara masing-masing dan disempurnakan di antara Malaysia, Singapura, Borneo Utara, Sarawak dan Brunei. Lembaga Pesuruhjaya disusun semula dan diperkemaskan bagi memenuhi perkembangan dan perubahan baru tersebut. Pada tahun 1967, berlakunya peristiwa ‘Perpisahan Mata Wang’, dan pada 12 Jun 1967 Bank Negara telah mengeluarkan mata wang Malaysia sendiri. Singapura dan Brunei juga menubuhkan Lembaga Pesuruhjaya Mata Wang masing-masing bagi pengeluaran pengurusan dan penebusan wang kertas dan syiling mata wang. Mata wang Malaysia menggantikan mata wang Malaya lama yang dikeluarkan oleh Lembaga Mata Wang. Di bawah mata wang yang lama, unit mata wang adalah dolar Malaya, yang mengandungi 100 sen. Kini dikenali dengan ‘ringgit’ dan ‘sen’ di bawah Akta Mata Wang Malaysia (Ringgit) 1975.³²

Kronologi Pertukaran Sistem Mata Wang Dunia

(a) Sistem Wang Token

Sistem mata wang dunia bermula dengan sistem wang token iaitu penggunaan logam emas dan perak semata-mata sebagai alat pertukaran, sistem ini berlangsung sebelum tahun 1870.³³ Sistem ini juga dikenali

³⁰ Hussain Mahmud (1967), *op.cit.*, hh. 6 - 7.

³¹ Setelah mencapai status kemerdekaan, Malaya memulakan perkembangan dan pembangunan ekonomi yang lebih agresif dan terancang serta mempelbagaikan industri. Untuk memastikan perkembangan kewangan di Malaysia berjalan dengan baik, maka pada 1 Januari 1959 Bank Negara Tanah Melayu (kini dikenali dengan Bank Negara Malaysia) mula beroperasi di bawah Ordinan Bank Pusat 1958. Lihat Johnson Pang (1997), *op. cit.*, hh. 4 - 5.

³² Buat masa ini, nota mata wang dan syiling yang berada dalam peredaran di Malaysia terdiri daripada:

- i) Nota mata wang – RM 1, RM 5, RM 10, RM50 dan RM 100
- ii) Syiling mata wang – Sen 1, 5, 10, 20, 50 dan RM 1

³³ Muhammad Muda (2002), “Penggunaan Mata Wang Dinar: Kesan dan Implikasi ke Atas Pembangunan Ekonomi Ummah dan Perdagangan Antarabangsa” (Kertas Kerja *Seminar Dinar Peringkat Kebangsaan*: Hotel Nikko, Kuala Lumpur pada 16 Mac 2002), h. 6.

dengan sistem piawai emas penuh yang diamalkan pada awal abad ke-19. Pada tahun 1815 beberapa buah negara Eropah mengadakan satu persidangan di Vienna dan telah bersetuju untuk mewujudkan satu sistem tukaran tetap, iaitu pariti mata wang sesebuah negara berkenaan dinilai berasaskan nilai emas.³⁴ Sistem ini diamalkan secara meluas pada abad ke-19 hingga permulaan abad ke-20, iaitu antara tahun 1880-1914. Walau bagaimanapun, dalam tempoh yang panjang itu, terdapat beberapa ketika sistem piawai emas penuh tidak digunakan kerana keadaan ekonomi tidak mengizinkan seperti berlakunya perang saudara di Amerika Syarikat.

Namun begitu standard ini sebenarnya tidak mencakupi seluruh dunia. Hanya sekumpulan besar negara Eropah yang menggunakan standard emas dan mengekalkan pertukaran tetap. Kadar pertukaran negara kurang maju menjadi pengeluar bahan utama lain di luar empayar British terutamanya Amerika Latin yang mengalami turun naik nilai dengan besarnya dalam tempoh itu. Dalam sistem piawai emas penuh, sistem operasinya mesti memenuhi syarat yang berikut:³⁵

- i) Emas mestilah wang sah dalam negara-negara yang terlibat.
- ii) Semua bentuk wang sah terutamanya mata wang negara-negara tersebut mesti bebas dan dapat ditukar dengan emas di bank pusat, bank negara tersebut.
- iii) Pemilik emas mesti mempunyai kemudahan bagi ketulan-ketulan emasnya dibuat duit oleh kilang wang negara atau jika mereka mempunyai syiling, mereka boleh menukarkannya kepada jongkong emas dengan mudah.
- iv) Semua bentuk import dan eksport emas tidak boleh dihadkan.

Dalam sistem piawai emas penuh, setiap negara menggunakan wang yang sama, iaitu emas dan mempunyai beberapa jenis piawai emas penuh, antaranya ialah piawai syiling emas dan piawai jongkong emas.³⁶ Kerajaan akan membuat syiling emas pada piawai yang rasmi dan memperuntukkan sebahagiannya sebagai *seigniorage*³⁷ untuk membiayai

³⁴ Mohidin Yahya (1994), *Tukaran Asing dan Pasaran Wang: Teori dan Amalan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, h. 84.

³⁵ Chua Yee Yen *et al.* (1989), *Siri Teks Ekonomi Dewan: Pertukaran Asing*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, h. 48.

³⁶ *Ibid.*, h. 111.

³⁷ *Seigniorage* merupakan satu bayaran yang cukup tinggi untuk menghasilkan untung kepada kerajaan melalui kerja melebur atau menukar bilion kepada duit syiling. Pada masa sekarang *signiorage* merupakan keuntungan yang diperolehi oleh Bank Pusat hasil daripada penciptaan wang kertas. Dengan perkataan lain *signiorage* adalah keuntungan yang diperolehi oleh kerajaan melalui usaha untuk menandakan duit syiling yang lebih tinggi daripada kos logam atau mencetak wang kertas dengan nilai muka yang lebih tinggi daripada kos mencetaknya. Perkataan *seigniorage* juga dieja dengan *seigneurage* atau

kos membuat syiling. Emas digunakan dalam urus niaga tempatan serta di peringkat antarabangsa. Dengan itu, jumlah emas yang terhad dalam peredaran telah menyekat perkembangan perdagangan. Masalah defisit atau lebihan dalam imbalan pembayaran akan mengakibatkan aliran emas terganggu dan akan menyebabkan turun naik harga eksport dan harga import.

Sistem ini tidak dapat dikekalkan kerana simpanan emas hanya meningkat (hasil daripada perlombongan) dengan amat perlahan dan menyekat perkembangan perdagangan antarabangsa yang semakin maju. Tempoh piawaian emas adalah singkat kerana sistem ini runtuh pada tahun 1914 akibat perang dunia yang pertama dan harga emas pada masa itu adalah sebanyak AS\$20.67 seauns.³⁸ Zaman ini seringkali disebut sebagai zaman keagungan standard emas³⁹ atau era keemasan⁴⁰ kerana didakwa dapat menstabilkan harga dan mempertingkatkan pertumbuhan ekonomi serta membangunkan perdagangan dunia. Oleh itu, tidak hairanlah ramai intelektual hari ini memandang era keemasan sebagai zaman kegemilangan tukaran asing dengan penuh nostalgia. Selepas berakhirnya era keemasan, seluruh dunia mengalami perubahan yang besar dalam penggunaan mata wang. Mata wang dunia tidak lagi berpaksikan atas satu piawaian yang sama, malah setiap negara menempa mata wang sendiri dengan standard berbeza mengikut kerajaan masing-masing.⁴¹ Gambar rajah 6, menunjukkan bentuk syiling emas dan syiling perak yang terawal telah digunakan.

seigneurage. Dalam sistem feudal, kuasa untuk mencetak syiling terletak di bawah kuasa raja ataupun *seigneur*. Maka, bahagian pendapatan raja inilah yang dikenali sebagai *seigniorage* iaitu untuk kegunaan raja sendiri. Kadar *seigniorage* berubah dari semasa ke semasa. *Seigniorage* boleh dianggap sebagai satu aliran tahunan yang berkait dengan pengeluaran wang bersih (*net money issued*), ataupun sebagai nilai kini untuk semua keuntungan kini dan juga jangkaan daripada usaha mengeluarkan wang. Keuntungan yang diperoleh daripada *seigniorage* ini bergantung kepada keupayaan untuk menarik orang ramai memegang jumlah wang yang dicetak. Makin banyak jumlah wang yang dipegang oleh orang ramai, maka makin banyak *seigniorage* diperolehi. Kerajaan yang menerbitkan wang sah (*legal tender*) pasti memperoleh *seigniorage* kerana wang kertas itu mesti dipegang oleh rakyatnya, walaupun pemegang wang kertas itu tidak menghasilkan pulangan. Lihat Chua Yee Yen *et al.* (1989), *op.cit.*, hh. 106 - 107.

³⁸ Chua Yee Yen *et al.* (1989), *op.cit.*, h. 111.

³⁹ Miltiades Chacholiades (1973), *The Pure Theory of International Trade*. London, Chicago, Macmillan: Aldine Publication Co, h. 28.

⁴⁰ Wan Mansor Wan Mahmmod (1983), *Urusniaga Pertukaran Mata Wang Asing*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

⁴¹ Brendan Brown (1978), *Money Hard and Soft: On the International Currency Markets*. Great Britain: The Macmillan Press LTD, h. 126.

Gambar rajah 6: Syiling Emas dan Syiling Perak Terawal Digunakan

Syiling Emas

Syiling Perak

Sumber: Hakimi Ibrahim (2004), “History of the Gold Dinar and its Philosophy”, (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, pada 30 Julai 2002.)

Pada masa itu mata wang Amerika ataupun dolar, juga berbentuk syiling emas.⁴² Gambar rajah 7 menunjukkan syiling emas dolar Amerika.

Gambar rajah 7: Syiling Emas Dolar Amerika

Syiling Emas AS\$10

Syiling Emas AS\$1
1850

Syiling Perak
AS\$10

Sumber: Hakimi Ibrahim (2004), “History of the Gold Dinar and its Philosophy”, (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, pada 30 Julai 2002).

(b) Sistem Mata wang Emas dan Wang Kertas

Sistem ini diperkenalkan kerana sistem piawai emas penuh telah menyekat perkembangan perdagangan maka wang kertas telah digunakan bersama-sama dengan emas bermula pada tahun 1926.⁴³ Ia berlaku dalam tempoh Perang Dunia Pertama sehingga tahun 1944. Pada ketika itu wang kertas boleh ditebus dengan emas pada kadar yang telah ditetapkan.

⁴² Hakimi Ibrahim (2004), “History of the Gold Dinar and its Philosophy”, (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, 30 Julai 2002).

⁴³ Chua Yee Yen *et al.*, *op.cit.*, h. 108.

Sistem piawai emas dengan wang kertas telah mewujudkan pertukaran dua hala antara emas dengan mata wang di antara negara pada nisbah yang telah ditetapkan. Sebarang wang sah, yang dikeluarkan adalah bergantung kepada jumlah simpanan emas dalam negara. Pengeluaran wang kertas dihadkan kepada rizab emas yang ada. Walau bagaimanapun, kerajaan boleh mengeluarkan wang kertas lebih banyak daripada jumlah simpanan emasnya kerana kebiasaannya penebusan dengan emas tidak dilakukan dengan jumlah yang sepenuhnya.

Negara yang mengalami defisit dalam imbalan perdagangan akan menghadapi masalah aliran keluar emas. Jumlah penawaran wang bergantung kepada simpanan emas dalam negeri. Apabila kuantiti emas dikurangkan, maka penawaran wang menjadi kurang dan harga akan jatuh. Sebaliknya jika simpanan emas bertambah, penawaran wang mesti ditambah dan harga dalam negeri akan meningkat. Sistem piawai emas dengan wang kertas dilaksanakan sehingga tahun 1933 di Amerika Syarikat.⁴⁴ Gambar rajah 8 menunjukkan contoh wang kertas AS\$10 siri 1908. Wang kertas tersebut tercatat “This certifies that there have been deposited in the Treasury” dan “Payable to the bearer on demand”.⁴⁵

Pada akhir perang dunia kedua termenterainya perjanjian *Bretton Woods* yang menyandarkan AS\$35 pada setiap satu auns emas.⁴⁶ Setiap cetakan wang kertas mestilah bersandarkan jumlah emas yang tertentu. Oleh yang demikian, wang kertas yang digunakan adalah resit untuk menuntut emas daripada pihak yang berkenaan. Kertas ini dijamin oleh kerajaan dengan tulisan ‘sah diperlakukan’ sebanyak mana yang tercatat di atasnya. Resit ini sebenarnya jarang ditebus untuk mendapatkan emas.⁴⁷ Gambar rajah 9 menunjukkan permukaan hadapan wang kertas AS\$10 siri 1929 ada tercatat “*Ten Dollars in Gold Coin (1922) Payable To The Bearer On Demand*”.⁴⁸

⁴⁴ *Ibid.*, h. 111.

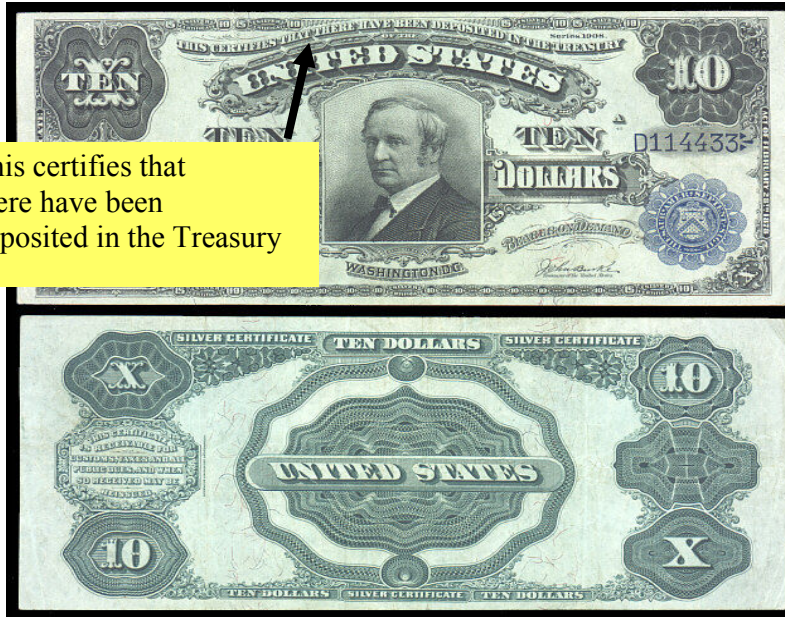
⁴⁵ Umar Azmon Amir Hassan (2002), “Penggunaan Mata Wang Dinar Dalam Era Globalisasi”, (Kertas Kerja *Seminar Dinar Peringkat Kebangsaan*: Kolej Universiti Islam Malaysia, Kuala Lumpur, 16 Mac 2002), h. 4.

⁴⁶ Arthur Nussbaum (1958), *A History of the Dollar*, c. 2. New York: Columbia University Press, h. 161.

⁴⁷ Arthur Nussbaum (1958), *op. cit.*, h. 237.

⁴⁸ *Ibid.*

Gambar rajah 8: Contoh Wang Kertas AS\$10 Siri 1908

This certifies that there have been deposited in the Treasury

Wang Kertas Perak AS\$10 (1908)

Gambar rajah 9: Contoh Wang Kertas AS\$10 Siri 1929

Ten dollars in **Gold Coin** (1922)
Payable to the bearer on demand

(c) Sistem Mata Wang Terapung

Sistem Bretton Woods telah berjalan dengan baik sehingga pada tahun 1971 apabila Amerika Syarikat mengalami defisit dalam imbalan pembayarannya. Kemusnahan sistem tukaran tetap melambangkan manifestasi Amerika mengekang defisit imbalan pembayarannya yang semakin besar. Ketidakseimbangan tuntutan bayaran dengan simpanan emas yang ada menyebabkan Amerika Syarikat mengalami kemerosotan besar dalam rizab emasnya, iaitu daripada sebanyak AS\$18.0 bilion pada tahun 1960 menjadi sebanyak AS\$11.0 bilion pada tahun 1970. Jumlah ini akan menjadi lebih besar sekiranya dimasukkan segala tuntutan jangka pendek yang perlu dilunaskan oleh Amerika Syarikat.

Oleh yang demikian, tidak hairanlah apabila semakin banyak negara yang meragui bahawa nilai pariti emas dolar Amerika Syarikat seperti yang ditetapkan pada awal sistem Bretton Woods tidak dapat dipertahankan.⁴⁹ Pada 18 Disember 1971, negara-negara industri utama yang terdiri daripada kumpulan 10 iaitu Belgium, Kanada, Perancis, Jerman, Itali, Amerika Syarikat, Jepun, Belanda, Sweden dan United Kingdom⁵⁰ telah bersetuju membuat satu perjanjian yang dinamakan Perjanjian Smithsonian⁵¹ bagi meredakan sementara keadaan di pasaran

⁴⁹ Haji Mohidin Yahya (1994), *op.cit.*, h. 89.

⁵⁰ Miltiades Chacholiades (1973), *op. cit.*, h. 629.

⁵¹ Perjanjian ini diadakan di Smithsonian Intitution, Wanshinton DC, Amerika Syarikat pada Disember 1971. Perjanjian ini dibuat setelah sistem pertukaran emas yang menggunakan dolar AS yang telah diamalkan selama 27 tahun tidak lagi dapat berfungsi dengan lancar. Kelemahannya ternyata dan keyakinan dunia terhadap kekukuhan dolar AS telah tergugat. Maka, perjanjian ini bertujuan untuk mengubah semula struktur sistem kadar pertukaran antarabangsa. Kerajaan Amerika Syarikat digesa supaya menurunkan nilai mata wangnya secara rasmi. Sistem pertukaran tetap sistem *Breeton Wood* telah dihapuskan supaya dolar AS yang dinilai berlebihan boleh susut nilai berbanding mata wang negara lain yang dinilai lebih rendah daripada sepatutnya. Walau bagaimanapun, dolar AS masih merupakan mata wang utama bagi maksud campur tangan dan mata wang lain masih berpancang padanya (tetapi pada kadar yang baru). Jeda perubahan yang dibenarkan bagi setiap mata wang berbanding dengan dolar AS telah berubah daripada 2% kepada 4.5%. Ini bermakna terdapat satu jeda perubahan sebanyak 9%. Namun demikian, untuk mencapai integrasi kewangan, sebanyak enam buah negara anggota EEC (Perancis, Itali, Belgium, Luxembourg, Belanda dan Jerman Barat) telah bersetuju menghadkan jeda perubahan mata wang masing-masing kepada 4.5% pada Mac 1972. persetujuan ini dikenali sebagai 'ular EEC dalam terowong *Smithsonian*' dan dikuatkuasakan sehingga Mac 1973. Mengikut Perjanjian *Smithsonian*, terdapat empat kategori dalam struktur pertukaran yang baru itu. Pertama, sesetengah negara (United Kingdom, Perancis) telah menetapkan kadar tara rasmi yang sedia ada. Nilai mata wang negara ini telah bertambah sama banyak dengan jumlah penurunan nilai dolar AS. Kategori kedua terdiri daripada Jerman Barat, Jepun, Belgium dan Belanda yang bersetuju menaikkan nilai mata wang masing-masing dengan rasmi sebagai penambahan kepada penurunan nilai dolar Amerika Syarikat. Pertambahan nilai

tukaran asing. Dalam perjanjian tersebut, Amerika Syarikat bersetuju menurunkan nilai dolar dengan syarat Jerman, Jepun dan Perancis bersetuju untuk menaikkan nilai mata wang masing-masing. Amerika Syarikat bersetuju menaikkan nilai emas daripada AS\$ 35 seans kepada AS\$ 38 seans yang mana sama dengan penurunan dolar AS sebanyak 7.9%. Dengan perkembangan terakhir, dolar AS ternyata tidak berupaya menjadi mata wang rizab tunggal bagi seluruh dunia walaupun ia masih mengekalkan statusnya sebagai mata wang antarabangsa. Oleh itu, negara Eropah seperti Jerman, Itali dan Perancis telah memutuskan untuk mengapungkan mata wang masing-masing di pasaran tukaran mata wang asing.⁵²

Bulan Februari pada tahun 1973, penurunan nilai terpaksa dilakukan sekali lagi sebanyak 10%, tetapi keadaan tidak berubah dan akhirnya pada bulan Mac 1973, pasaran tukaran asing terpaksa ditutup untuk beberapa minggu apabila keadaan tidak dapat dikawal. Apabila ia dibuka kembali, kadar pertukaran dibenarkan terapung dan dengan sendirinya menamatkan sistem Bretton Woods. Sistem kadar pertukaran terapung dengan rasminya dibenarkan oleh satu perjanjian yang dikenali sebagai Perjanjian Jamaica pada tahun 1976 dan pada masa yang sama emas tidak lagi mempunyai nilai rasmi. Emas hanya dijual dan dibeli oleh bank pusat pada harga pasaran.

Jelaslah, hari ini mata wang dunia telah bertukar kepada sistem pertukaran mata wang kadar terapung dan ini bermakna wang kertas sekarang sudah tidak lagi disandarkan dengan emas atau dengan apa-apa barangan yang bernilai. Di bawah ini gambar rajah 10 menunjukkan contoh wang kertas dolar AS yang digunakan pada hari ini. Nilai ditentukan berdasarkan nombor yang dicetak di atas kertas tersebut dan ia sudah tidak boleh ditebus dengan emas lagi.⁵³

mata wang negara tersebut berbanding dengan dolar Amerika Syarikat adalah melebihi penurunan nilai mata wang dolar Amerika Syarikat. Ketiga, Sweden dan Itali dengan secara rasminya menurunkan nilai mata wang sebanyak 1%, iaitu bertambah nilai berbanding dengan dolar AS sebanyak 7.5%. Manakala, Kanada membenarkan mata wangnya berubah-ubah dalam pasaran pertukaran. Lihat Chua Yee Yen (1989), *op.cit.*, h. 90 - 91.

⁵² Haji Mohidin Yahya (1994), *op. cit.*

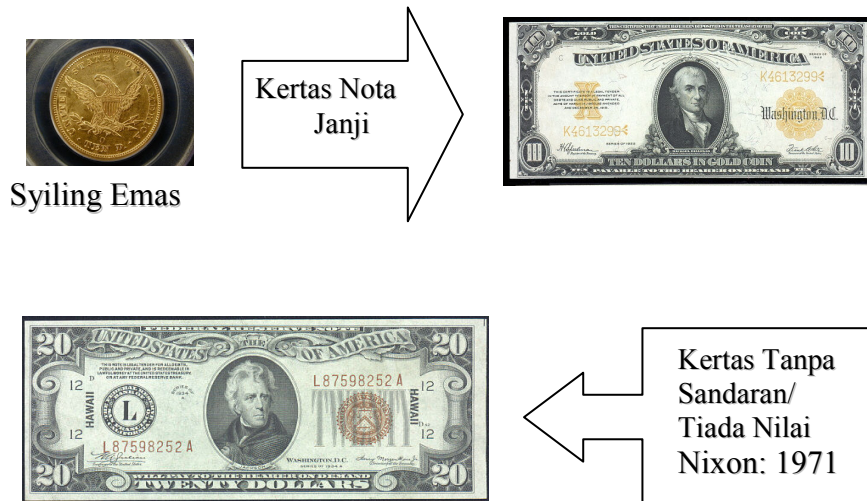
⁵³ Hakimi Ibrahim (2004), "History of the Gold Dinar and its Philosophy", (Kertas Kerja *Bengkel Dinar Emas*, Bangi: UKM, pada 30 Julai 2002).

Gambar rajah 10: Contoh Mata Wang Dolar Sekarang

Maka, bolehlah dikatakan bahawa nilai wang kertas hari ini ditentukan oleh dolar Amerika Syarikat. Gambar rajah 10 menunjukkan ringkasan kronologi mata wang dunia yang berasal daripada logam bernilai emas dan perak akhirnya telah bertukar dengan kertas yang tidak bernilai.

Gambar rajah 10: Kronologi Pertukaran Sistem Mata Wang Dunia

Kesimpulan

Sebagai rumusannya, wang kekal sebagai alat perantaraan dalam urusan perdagangan jual beli dari dahulu hingga sekarang. Ia masih kekal dengan ciri-ciri dan fungsinya. Pengiktirafan wang, bukan merupakan suatu rekaan atau ciptaan manusia semata-mata, malah ia telah lama diterima pakai dan digunakan secara meluas sejak zaman Rasulullah s.a.w lagi. Hukum menggunakan wang pada asasnya adalah harus. Namun terdapat keadaan-keadaan tertentu yang meyebabkan transaksi adalah terbatal dan tidak sah. Malah, pada hari ini dengan permainan kuasa barat kita terpaksa memikul bersama najis riba dan perjudian dalam mata wang.

Jika dilihat melalui sejarah mata wang pula, sama ada sebelum kedatangan Islam atau pada zaman Islam, dan berterusan sehingga ke zaman pra-moden, mata wang mempunyai kaitan yang rapat dengan agama. Contohnya, mata wang-mata wang Greek dan Roman sebelum Kristian penuh dengan lambang-lambang agama seperti teraan gambar-gambar dewa, selain gambar-gambar wira mereka. Selepas kedatangan Islam pula, orang Islam menghiasi mata wang dengan kalimah syahadah dan ayat-ayat al-Qur'an. Biasanya pengeluaran dan penempaan mata wang adalah di bawah kuasa pemerintah setiap negara.

Tidak pernah berlaku dalam sejarah pengeluaran mata wang dibuat oleh orang perseorangan dan individu. Tidak mustahil seseorang boleh memiliki emas yang banyak, tetapi sekiranya dia ingin menjadikan emasnya sebagai mata wang dia terpaksa menghantarnya ke kilang penempa yang dikendalikan oleh pemerintah dan di keluarkan atas nama pemerintah dengan piawaiian berat yang telah ditentukan. Maka, jelaslah disini bahawa mata wang dan pengeluarannya berkait rapat dengan keadaan dan kedudukan ekonomi sesebuah negara yang tidak dipisahkan dengan keadaan sekeliling, baik secara positif atau negatif. Keadaan politik dan pentadbiran yang stabil sesebuah negara juga mempengaruhi kejayaan sesuatu mata wang.